

Een Verslag

REGIOBIJEENKOMST GRONINGEN

Donderdag 24 januari 2019, 18.00 - 20.00 uur, Van der Valk Hotel Groningen - Hoogkerk

REGIOBIJEENKOMST NOORD-HOLLAND

Donderdag 7 februari 2019, 18.00 - 20.00 uur, De Kampanje - Den Helder

REGIOBIJEENKOMST FRYSLÂN

Donderdag 28 februari 2019, 15.00 - 17.00 uur, Provinciehuis Fryslân - Leeuwarden

INTRODUCTIE

Sinds 2009 is de Waddenzee officieel Werelderfgoed. Tijd voor een omslag in het denken over hoe de kwaliteiten van de Waddenzee en het omliggende gebied beter te benutten zijn voor de sociaaleconomische ontwikkeling van het gebied. Tegelijk leiden nieuwe ontwikkelingen tot nieuwe opgaven en kansen:

- Klimaatverandering
- Energietransitie
- Ontwikkeling naar een circulaire economie
- Krimp
- Nieuwe technologische ontwikkelingen
- Morfologische ontwikkelingen
- Toename van de recreatie en toerisme

Gezamenlijke koers voor het Waddengebied

Hoe gaan we om met de bescherming én ontwikkeling van het Waddengebied in combinatie met deze nieuwe ontwikkelingen? Via de Gebiedsagenda Wadden 2050 beantwoorden we deze vraag. Samen met de overheid, het bedrijfsleven en natuurorganisaties zetten we de koers uit voor de toekomst. Zo biedt de Gebiedsagenda het gezamenlijk kader voor het toekomstig Waddenbeleid. En een bouwsteen voor de nieuwe omgevingsvisies en uitvoeringsprogramma's.

De basis van de Gebiedsagenda

Onder leiding van de Stuurgroep Gebiedsagenda werken alle partijen aan de Gebiedsagenda. De projectgroep Gebiedsagenda heeft in 2018 met betrokkenen in het Waddengebied de belangrijkste ontwikkelingen, opgaven en conceptstrategieën in kaart gebracht. Het resultaat: discussiepapers voor 7 belangrijke thema's. Plus adviezen daarover van het Regiecollege Waddengebied (RCW). Zowel de discussiepapers als de adviezen zijn input voor de totstandkoming van de Gebiedsagenda.

In gesprek met lokale bestuurders voor extra input

Begin 2019 was het tijd om ook met bestuurders uit de regio in gesprek te gaan. Wat zijn volgens hen de belangrijkste uitdagingen voor het Waddengebied? Welke koers willen we met elkaar gaan varen? Hoe kan de Gebieds-

agenda vertegenwoordigers van gemeenten, provincie of waterschap hierbij helpen? Hierover spraken leden van de Stuurgroep tijdens 3 regiobijeenkomsten in de provincie Groningen op 24 januari, Noord-Holland op 7 februari en Fryslân op 28 februari 2019 met:

- Leden en aspirant-leden van de Provinciale Staten van de Waddenprovincies
- Gemeenteraadsleden van de Waddenkustgemeenten en de eilandgemeenten
- Leden en aspirant-leden van het Algemeen Bestuur van de Waterschappen
- Betrokken gedeputeerden, wethouders en bestuursleden van de Waterschappen

De nauwkeurige aantekeningen van de 3 regiobijeenkomsten bieden extra input voor de Gebiedsagenda. Het volgende verslag is een informatieve samenvatting.

Belang voor Rijk en provincies

Het welkomstwoord van de 3 regiobijeenkomsten kwam van Henk Smit, gespreksleider van bureau Wing. Hij gaf een korte toelichting op het doel van de bijeenkomst en het programma. Liz van Duin is voorzitter van de stuurgroep Gebiedsagenda en verantwoordelijk directeur Wadden. Zij gaf namens het ministerie van IenW een korte toelichting op het belang van de Gebiedsagenda voor het Rijk. De gastheren gaven vervolgens een korte toelichting op het belang voor hun provincies:

- Groningen: gedeputeerde Henk Staghouter
- Noord-Holland: gedeputeerde Cees Loggen
- Fryslân: gedeputeerde Klaas Kielstra

Voorstellen van de Stuurgroep-leden

Tijdens de regiobijeenkomsten werden ook de andere daar aanwezige stuurgroep-leden¹ voorgesteld²:

- Hanneke Brouwer, namens het Rijk, ministerie van IenW
- Tineke Netelenbos namens de Waddenzeehavens en de visserij

- Tineke Schokker namens de Waddeneilanden
- Erica Slump namens Rijkswaterstaat
- Kees Visser namens de Waddenkustgemeenten
- Leonard de Wit namens Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed
- Fred Wouters namens de Coalitie Wadden Natuurlijk
- Nathalie de Koning van het ministerie van IenW, projectleider

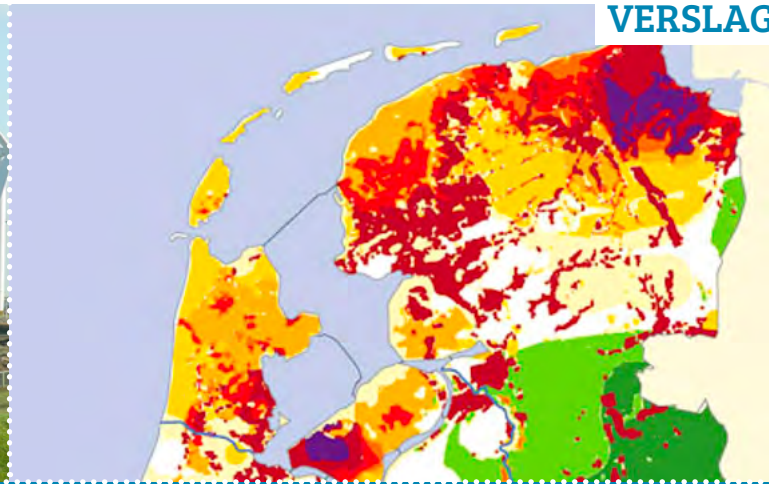
Voortgang van en invloed op de Gebiedsagenda

Projectleider vanuit bureau Wing, Kees van Es, presenteerde de voortgang van de ontwikkeling van de Gebiedsagenda. Tijdens de presentatie ging hij specifiek in op de opgaven voor het desbetreffende provinciale deel van het Waddengebied.

Tijdens de 3 regiobijeenkomsten werden verschillende vragen gesteld over de wijze waarop raads- en statenleden en de leden van het Algemeen Bestuur van

de waterschappen bij het traject worden betrokken. Kees van Es legde uit dat de afgelopen periode door de betrokken partijen op ambtelijk niveau is gewerkt aan het in kaart brengen van de inhoudelijke onderdelen van de Gebiedsagenda in het zogeheten Basisdocument. Dit ambtelijk document is vervolgens voorgelegd aan de ambtelijke vertegenwoordigers bij de Gebiedsagenda. Deze regiobijeenkomsten waren een eerste stap in het informeren en betrekken van de partijen op bestuurlijk niveau. De aanwezigen hebben aangegeven het initiatief tot de regiobijeenkomsten zeer te waarderen. Toch hebben zij nog wel vragen over de status, doorwerking en inhoud van de Gebiedsagenda.

- 1 De aanwezigheid van de stuurgroepleden verschilde per regiobijeenkomst.
- 2 In de stuurgroep zitten verder de heer Biermann (namens de Waddenprovincies), de heer Van Erkelens (namens de Waddenwaterschappen, sinds februari 2019) en de heer Tabak (namens het Rijk, ministerie van LNV).

Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen

Aandachtspunt waren de nieuwe leden na de Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen. Zij moeten weer worden geïnformeerd over de Gebiedsagenda. De aanwezigen willen graag verder praten over de Gebiedsagenda tijdens bijvoorbeeld commissievergaderingen. Als vertegenwoordiger in de Stuurgroep namens de kustgemeenten gaf Kees Visser aan een ronde langs de kustgemeenten te willen maken om te praten over de Gebiedsagenda. De gedeputeerden willen als provincie naar behoefte een vergelijkbare bijeenkomsten organiseren. Tijdens de regiobijeenkomsten is vooral gesproken over het proces. De vervolgstap is bedoeld om een verdiepingsslag te maken en de inhoud met elkaar te bespreken.

Onderschrijven van de Gebiedsagenda

Tijdens de bijeenkomsten werd geconstateerd dat het mooi zou zijn als zoveel mogelijk afzonderlijke partijen in het Waddengebied de Gebiedsagenda onderschrijven. Niet door 'tekenen bij het kruisje', maar door in een vroegtijdig stadium al betrokken te zijn bij de totstandkoming van de Gebiedsagenda. Door op tijd de relevante opgaven in beeld te brengen en samen na te denken over gezamenlijke oplossingsrichtingen. Daarmee is het onderschrijven van de Gebiedsagenda vrijwillig, maar niet vrijblijvend. De vertegenwoordigers in de Stuurgroep hopen dat de Gebiedsagenda van dusdanig toegevoegde waarde is, dat partijen deze graag willen onderschrijven. En wat wordt afgesproken met elkaar ook verder willen brengen.

De vertegenwoordigers van de gemeente Texel gaven aan dat men voor het eiland zelf al kernwaarden heeft vastgesteld in het kader van **Planet Texel**. Voorgesteld wordt om dit mee te nemen in de Gebiedsagenda.

Status en invloed van de Gebiedsagenda

“De status van de Gebiedsagenda is dat wat wij er met elkaar van maken. De Gebiedsagenda is van ons en voor ons.” De Gebiedsagenda is geen formele planvorm. Daarom geldt dat wat wordt opgenomen, voor zover relevant voor de betreffende partij, vervolgens in de eigen planvorm of programma moet worden geformaliseerd. Uiteraard gelden daarvoor de formele inspraakvereisten.

- Het Rijk: de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl)
- Provincie: de Provinciale Omgevingsvisie (POVI)
- Gemeente: de Gemeentelijke Omgevingsvisie (GOVI)
- Waterschappen: de Blauwe Omgevingsvisie (BOWI)

Daarnaast zal de Gebiedsagenda ook zijn doorwerking hebben in de plannen van de andere partijen en de verschillende bestaande, uitvoeringsgerichte, programma's.

Integrale kustzone

Tijdens de Groningse regiobijeenkomst is specifiek ingegaan op het onderwerp integrale kustzone. Centraal stond de vraag hoe de Gebiedsagenda kan helpen om te komen tot een integrale kustzone.

Aanleiding en opgave

In de kustzone³ komen verschillende opgaven en ambities samen. Bestuurlijk is er de wens om de kustzone meer integraal te benaderen en opgaven te combineren. In de afgelopen jaren is met de Projectoverstijgende Verkenning (POV) Waddenzeedijken en verschillende projecten langs de Waddenkust als Marconi, Dubbele Dijk, de kleirijperij in de Dollard kwelder, Holwerd aan Zee, de Nieuwe Afsluitdijk, programma Harlingen, Sense of Place, ook volop gewerkt aan het verbinden van binnendijkse en buitendijkse ontwikkelingen.

Het verbeteren van de verbinding tussen de Waddenzee en de Waddenkust is een belangrijke ambitie voor het Waddengebied. Dat is niet alleen om de natuur, maar ook om de leefbaarheid en sociaaleconomische vitaliteit van de noordelijke kustzone een impuls te geven. Dit vereist een integrale aanpak en het verbinden van opgaven en strategieën vanuit de verschillende thema's. De opgave is daarbij het combineren van de aan het gebied gerelateerde (maatschappelijke) opgaven. Denk aan opgaven vanuit natuur, leefbaarheid, beleving en recreatie, dijkversterking en omgaan met klimaatversterking. Met de huidige en toekomstige dijkversterkingsprogramma's doen zich de

In gesprek⁴

In reactie op de notitie⁵ is aangegeven dat het beeld dat de huidige zeekering alleen maar een harde scheidslijn is, niet door iedereen wordt gedeeld. De Lauwersmeerdijk en Afsluitdijk zijn ‘harde’ dijken, maar op veel plekken is nu ook al sprake van zachte overgangen met bijvoorbeeld kwelders buitendijks of een ‘klutenplas’ binnendijks.

Daarnaast is opgemerkt dat zilte landbouw vaak gezien wordt als ‘het ei van Columbus’. Terwijl het nog maar gaat om pilots. Wel werd de toegevoegde waarde van de pilots onderschreven. De discussie over verzilting loopt al vele jaren. Pas als zilte landbouw echt rendabel is, dan zal er een spin-off ontstaan voor het kustgebied. Door de waterschappen is aangegeven dat het de opdracht voor de waterschappen is om verzilting tegen te gaan. Als we het zoute water op grote schaal binnen gaan halen, dan komt de van internationaal belang zijnde pootgoedsector langs de noordkust in gevaar.

Van de bewering dat men in het noorden met de rug naar het Wad staat is al lang geen sprake meer. Meer en meer toeristen ontdekken het gebied. Deze groei kent echter wel zijn grenzen. Niet op alle plekken langs de dijk is groei van het toerisme wenselijk. Het is wenselijk om, gedoseerd, op meerdere plekken mensen in contact kan brengen met het Wad. Recreatieve voorzieningen zijn dan noodzakelijk. Daarbij is de wens aangegeven om ook het gebied binnendijks te betrekken bij de recreatie ontwikkelingen. Ook binnendijks zijn er namelijk mooie parels te realiseren met bijvoorbeeld brak watergebied en natuur-inclusieve landbouw. De bewering dat er één type landschap achter de dijk zou moeten komen, werd niet door iedereen gedeeld. Er is ook niet één type toerist. Een wisselend achterland met natuur en landbouw biedt voor elk wat wils.

Henk Staghouter waarschuwde ervoor om met de Gebiedsagenda voor te schrijven wat wel en niet kan in het Waddengebied. Kernbegrippen zijn wat hem

betreft flexibiliteit mét een plus voor de ecologie. Hij wees erop dat ‘als we precies binnen de lijntjes van de eigen verantwoordelijkheid hadden gekleurd’ gezamenlijke oplossingen als de kleirijperij of de Brede Groene Dijk er nooit waren gekomen. Het gaat erom om met elkaar die oplossingen en flexibiliteit te zoeken zodat ontwikkelingen mogelijk zijn met meerwaarde voor de natuur. Partijen moeten in overleg keuzes maken en niet vooraf gebonden zijn.

- 3 Met kustzone wordt bedoeld het gebied/strook aan beide kanten van de primaire waterkering vanaf Den Helder tot en met Nieuwe Statenzijl.
- 4 De inhoudelijke onderwerpen tijdens de andere twee regiobijeenkomsten zijn verwerkt in het samenvattend verslag.
- 5 In voorbereiding op de regiobijeenkomsten Noord-Holland en Fryslân is besloten geen aparte notitie mee te sturen. Bespreking inhoudelijke onderwerpen naar aanleiding van de presentatie.

Tot slot

Het initiatief tot het organiseren van de regiobijeenkomsten is door de aanwezigen zeer gewaard. Het accent lag met name op de eerste kennismaking met en het proces van de Gebiedsagenda. Het is belangrijk om de bestuurders in een vroegtijdig stadium te betrekken bij de ontwikkeling van de Gebiedsagenda. De aanwezigen meldden een grote behoefte om ook de inhoud van de Gebiedsagenda met elkaar te bespreken. Door de gedeputeerden is aangegeven dat de provincies een vergelijkbare oploop als de regiobijeenkomst willen organiseren.

Meer informatie?

Gebiedsagenda Wadden 2050

www.gebiedsagendawadden2050.nl

Discussiepapers en RCW-adviezen

<https://www.gebiedsagendawadden2050.nl/start/gebiedsagenda/discussiepapers/>

Samenstelling projectteam Gebiedsagenda

- Arjen Bosch, namens de Waddenzeehavens, arjen.bosch@debaar.com
- Bert Doze, ministerie van IenW, bert.doze@minienw.nl
- Max van Gils, namens de Waddenkustgemeenten, m.van.gils@denhelder.nl
- Barbara Holierhoek, namens de visserij, b.holierhoek@stieglis.com
- Jorn Jongma, Rijksdienst Cultureel Erfgoed, j.jongma@cultureelerfgoed.nl
- Aletta Kalma, namens de eilandgemeenten, akalma@dewaddeneilanden.nl
- Bart van der Kolk, Groningen Seaports, b.vanderkolk@ groningen-seaports.com
- Nathalie de Koning, ministerie van IenW, nathalie.de.koning@minienw.nl (projectleider)
- Ester Kuppen, namens Coalitie Wadden Natuurlijk, Kuppen@Waddenvereniging.nl
- Paul Mijland, namens de Waddenprovincies, P.Mijland@provinciegroningen.nl
- Bram Streefland, ministerie van LNV, a.streefland@minez.nl
- Jan-Theo IJnsen, Rijkswaterstaat, jan-theo.ijnsen@rws.nl
- Marije Walenkamp, ministerie van IenW, marije.walenkamp@minienw.nl (projectsecretaris)
- Bert Wijnsma, namens de Waddenprovincies, a.g.wijnsma@fryslan.frl

Het projectteam wordt ondersteund door bureau Wing

- Irene van Dorp, Irene@wing.nl
- Kees van Es, kees.vanes@wing.nl (projectleider namens Wing)

Disclaimer: De Gebiedsagenda 2050 is in ontwikkeling. Dit verslag is een weergave van bijeenkomsten die daar onderdeel van uitmaken. Er kunnen geen rechten worden ontleend aan de inhoud van het verslag.

